

Valikaine Rahatarkuse alused

Maht: 35 tundi

Rahatarkuse klubi raames koostatud ainekava.

Koostajad: Kadri Haavandi, Maibritt Kuuskmäe, Triinu Kärbla, Marike Uusjärv.

Õpiväljundid

Rahatarkuse kursuse läbinud õppija:

- Oskab arvutada iga kuu säästetud raha põhjal säästu tulevikuväärtust;
- Seab konkreetseid säästmiseesmärke ja kavandab säästmist;
- Oskab koostada isiklikku kuueelarvet arvestades igapäevaseid kulusid;
- Oskab koostada koduse majapidamise ja pere eelarvet;
- Kasutab eelarve koostamiseks tabelarvutusprogramme või rakendusi;
- Teab, mis on investeerimine ja pikaajalise investeerimise kasulikkus (nt pensioniks säästmine);
- Tunneb erinevaid varaklasse;
- Tunneb ära petuskeemid, oskab hoiduda petturlusest;
- Teab, mis on laenuliigid ja millised on laenamise põhimõtted;
- Oskab arvestada tuleviku elumuutuste ja ohtudega;
- Hindab säästliku tarbimise ja jätkusuutliku eluviisi mõju oma isiklikule elule ja laiemalt ümbritsevale keskkonnale;
- Mõistab, et hea iseseisev majanduslik toimetulek toetab üldisemat eluga rahulolu;
- On motiveeritud omandama uusi teadmisi ja oskusi, et oma majanduslikku toimetulekut edendada.

Õppesisu

Kursus on jagatud viieks peamiseks teemaks:

1. Raha (2 tundi)

- Raha mõiste, ajalugu ja erinevad raha liigid (sh krüptoraha, väärismetallid)
 - Raha areng läbi ajaloo (kaupade vahetus, metallraha, paberraha, digiraha)
 - Krüptoraha põhimõtted ja turvalisus
 - Raha omadused: väärtuse mõõtühik, vahetusvahend, väärtuse säilitaja
- Raha ajaväärtus: nüüdis- ja tulevane väärtus
 - Inflatsioon ja ostujõud
 - Intressimäärade mõju
- Pangad ja pangandus
 - Pankade roll majanduses
 - Noortepangandus
 - Hoiused ja laenud
 - Digirahakotid ja makselahendused

2. Tulud ja kulud (5 tundi)

- Tulude liigid ja allikad (töötasu, passiivne tulu, investeeringud, toetused)
 - Aktiivne vs passiivne sissetulek
 - Ettevõtlustulu ja dividenditulu
 - Riiklikud toetused ja stipendiumid
- Bruto- ja netopalk, maksud ja nende roll ühiskonnas
 - Maksusüsteemi põhialused (tulumaks, sotsiaalmaks, käibemaks)
 - Maksudest sõltuvad teenused (tervishoid, haridus, infrastruktuur)
- Kulude liigid: igapäevased kulud, planeerimata kulutused ja pikaajalised investeeringud
 - Eelarvestamine ja säästmine
 - Tarbimisharjumused ja emotsionaalne ostlemine
 - Ettenägematute kulude planeerimine (kindlustused, meelerahufond)

3. Finantsarvestus ja planeerimine (5 tundi)

- Raha arvestus: säästueesmärgid ja tulu arvestamine säästetud rahalt
 - Liitintressi mõju
 - Eesmärgipärane säästmine (õpingud, reisimine, pension)
- Isikliku eelarve koostamine ja kulutuste planeerimine, optimeerimine ja prioriteetide seadmine
 - Eelarve koostamise põhimõtted (50/30/20 reegel)
 - Rahavoogude jälgimise tööriistad (Excel, äpid)
- Lühiajalised ja pikaajalised finantsplaanid
 - Suuremate ostude planeerimine (auto, haridus, kodu)
 - Pensionifondid ja finantsiline sõltumatus

4. Investeerimine ja laenamine (20 tundi)

- Sissejuhatus investeerimisse: kuidas alustada investeerimisega
 - Risk ja tootlus: kuidas neid tasakaalustada
 - Investeerimise põhistrateegiad
 - Investeerimine alaealisena
- Liitintressi arvutamine ja selle roll investeerimisel
 - Liitintressi valem ja selle mõju pikaajalisel investeerimisel
 - Reaalne vs nominaalne tootlus
- Peamised investeerimise varaklassid
 - Madala, keskmise ja kõrge riskiga investeerimisvõimalused
- Aktsiad, fondid
 - Erinevus üksikaktsiate ja fondide vahel
 - Börsil kauplemise põhimõtted
- Kinnisvara
 - Üürikinnisvara vs ostmiseks investeerimine
 - Kinnisvara hinnatrendid ja riskid
- Krüptoraha

- Plokiahela tehnoloogia ja selle turvalisus
- Volatiilsus ja reguleerimise riskid
- Laenud, laenuplatvormid
 - Hüpoteeklaen, väikelaen, tarbimislaen
 - Krediidiskoor ja selle mõju laenuvõimele
- Investeerimispettused
 - Püramiidskeemid ja Ponzi skeemid
 - Kuidas vältida finantspettuseid
- Laenud ja krediidi kasutamine: intressimäärad ja krediidikulukuse määr, laenudega kaasnevad riskid
 - Krediitkaardid ja järelmaksude varjatud kulud
 - Maksevõime hindamine ja võlaspiraali vältimine
- Intressimäärad ja nende mõju finantsotsustele
 - Keskpanga roll intressimäärade kujundamisel
 - Intressitüüpide võrdlus (fikseeritud vs muutuv intress)
- Finantskalkulaatorite kasutamine praktilistes näidetes
 - Kalkulaatorid investeerimise, laenu ja säästmise planeerimiseks
 - Näited päriselulistest finantsotsustest

5. Jätksuutlik majandamine (lisateema)

- Vastutustundlik tarbimine: vajaduste ja soovide eristamine
 - Minimalism vs ületarbimine
 - Emotsionaalne ostlemine ja reklaamide mõju
- Keskkonnasäästlike tarbimisvalikute tegemine
 - Ringmajandus ja taaskasutus
 - Kohalik vs globaalne tootmine
- Finantsotsuste mõju keskkonnale ja elukvaliteedile
 - Kuidas investeerida jätkusuutlikult

Soovituslikud allikad

Üldised:

Tagasi Kooli rahatarkuse tunnid - <https://etunnid.tagasikooli.ee/rahatarkus/>

Rahatarkuse mentorklubi tunnikavad - <https://fin.ee/mentorklubides-loodud-oppematerjalid-iii-kooliaste>

Raamatud: Roosaare ja Truman “Kuidas saada rahatargaks”

Rahatarkust toetavad lauamängud III kooliastmele: Cashflow, Power Grid, Factory Manager, Monopol, The Game of Life, Pay Day, Stockpile, Ärikangelased jne

1. Raha:

Eesti raha ajalugu - <https://www.eestipank.ee/muuseum/eesti-raha-ajalugu>

Krüptoraha ja maksustamine - <https://www.emta.ee/eraklient/maksud-ja-tasumine/maksustatavad-tulud/kruptoraha>

Eesti Pangaliidu Kahootid - <https://pangaliit.ee/finantskirjaoskus/euroopa-rahatarkuse-viktoriin/emq-harjutustestid>

2. Tulud ja kulud:

Palga- ja maksude kalkulaator - <https://www.kalkulaator.ee/et/palgakalkulaator>

Maksusüsteem - <https://www.teeviit.ee/milline-on-eesti-maksususteem-ja-milleks-meile-maksud/>

Videoõpsi maksude video - <https://www.youtube.com/watch?v=VCWvsLf1bUU>

3. Finantsarvestus ja planeerimine:

Minuraha.ee artiklid - <https://minuraha.ee/et/rahaasjade-planeerimine>

LHV eelarve fail - <https://www.lhv.ee/assets/files/sisukas/Noortepank-eelarve-template.xlsx>

LHV videod - <https://www.lhv.ee/et/sisukas>

MyFinancier artiklid ja äpp - <https://myf.ee/hea-eelarve-volud-ja-olemus/>

4. Investeerimine ja laenamine:

LHV videod - <https://www.lhv.ee/et/sisukas>

Minuraha.ee artiklid - <https://minuraha.ee/et/mis-investeerimine>

Investeerimismäng Cashy - <https://play.cashygame.com/>

5. Jätkusuutlik majandamine:

Minimalism - <https://kodu.geenius.ee/blogi/bonava-blogi/vahem-on-rohkem-4-minimalistlikku-elustiilinouannet/>

<https://kodu.geenius.ee/blogi/bonava-blogi/5-minimalismi-pohitode-kuidas-elada-vahemaga-ja-vaartustada-enamat/>

Ringmajandus - <https://ekja.ee/et/mis-on-ringmajandus/>

Videoõpsi ringmajanduse video -

<https://www.youtube.com/watch?v=OW8HTFDeOus>

Videoõpsi ületarbimise video -

<https://www.youtube.com/watch?v=ocDFzcT9Vhs>

Hindamine ja tagasiside

Valikaine „Rahatarkuse alused” hindamine on kujundav, st õppur saab jooksvalt tagasisidet oma arengule õppeteemade kaupa ja õppeaine lõpus. Valikainet hinnatakse

mitteeristava koondhindega (A/MA), mis kujuneb tunnis osalemisest ja arvestuslike praktiliste ülesannete ja projektide sooritamisest. Täpsed hindamiskriteeriumid kirjeldab õpetaja õppurile esimeses tunnis.

Õppeaines on vähemalt kolm arvestuslikku ülesannet. Kursuse jooksul on iga teema raames vähemalt üks praktiline ülesanne (nt eelarve koostamine, intressiarvutused, investeerimisplaani loomine).